

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE

Prevence rizikového chování

2021/2022 – 2025/2026

Vypracoval: metodik rizikového chování – Jiřina Miková Podpis: _____

Realizátoři: ŠPP (výchovná poradkyně, školní metodik prevence), všichni pedagogičtí pracovníci školy

V Horním Jiřetíně dne 1. 9. 2021

Úvod

Školní preventivní strategie vychází z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže č.j.: 21291/2010-28. Je dlouhodobým preventivním programem pro školy a školská zařízení. Je součástí školního vzdělávacího programu a východiskem pro tvorbu preventivního programu školy.

Charakteristika školy a atmosféra

Naše škola je poměrně malá, každý pracovník zná každého žáka a naopak, což považujeme za výhodu. Tuto výhodu malé školy si chceme udržet i do budoucna. Budeme dále usilovat o příjemné a klidné klima ve škole, o dobré vztahy mezi učiteli, rodiči a žáky. Snažíme se budovat pozitivní vztahy uvnitř třídních kolektivů i mezi jednotlivými žáky.

Preventivní tým

Ředitelka školy: Ing. Klára Křivánková

Zástupkyně ředitelky školy a výchovná poradkyně: Mgr. Petra Srnadová

Školní metodička prevence: Jiřina Miková

1. Současný stav problematiky

Škola vytváří tento program jako základní nástroj prevence. Jde o komplexní systémový prvek v realizaci preventivních aktivit, program je nejméně jednou ročně vyhodnocován, sleduje se účinnost, průběh, měří se efektivita jednotlivých aktivit. Pro školu je závazný a podléhá kontrole České školní inspekce.

Nárůst různých projevů rizikového chování včetně zneužívání návykových látek v populaci mládeže a dětí školního věku se stává celospolečenským problémem. Děti patří k nejohroženější skupině. Proto je důležité zahájit primární prevenci právě v době základní školní docházky, poskytnout žákům co nejvíce informací o drogové problematice (přiměřeně k věku žáků), naslouchat jejich problémům a otevřeně s nimi hovořit i na neformální úrovni.

Při tvorbě Školní preventivní strategie vychází škola z těchto dokumentů:

- Č.j. MSMT- 22294/2013-1 , Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních
- Zákon 198 ze dne 2. května 2012, kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů
- Č.j.: 10 194/2002-14 Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví
- Č.j.: 25 884/2003-24 Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané
- Č.j.: 11 691/2004-24 Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu
- Zákon č.359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, v platném znění
- Č. j.: MSMT-18917/2012-27/2 Metodika Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy Pro poskytování dotací ze státního rozpočtu na realizaci aktivit v oblasti primární prevence rizikového chování v období 2013-2018
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních.

Hlavní aktivity, které lze do strategie zapracovat

- odpovědnost za systematické vzdělávání pedagogických pracovníků v metodikách preventivní výchovy, v technikách pedagogické preventivní práce, nácviky praktických psychologických a sociálně psychologických dovedností, techniky rozvíjení osobnosti, metody vytváření pozitivních vztahů mezi žáky a řešení problémových situací,
- systémové zavádění etické a právní výchovy, výchovy ke zdravému životnímu stylu, oblastí preventivní výchovy do výuky,
- uplatňování různých forem a metod působení na jednotlivce a skupiny dětí a mládeže, zaměřeného na podporu rozvoje jejich osobnosti a sociálního chování,
- vytváření podmínek pro smysluplné využití volného času dětí a mládeže,
- spolupráce s rodiči a osvětová činnost pro rodiče v oblasti zdravého životního stylu,
- průběžné sledování konkrétních podmínek a situace ve škole či školském zařízení z hlediska rizik výskytu patologických jevů a uplatňování různých forem a metod umožňujících včasné zachycení ohrožených dětí a mladistvých,
- diferencované uplatňování preventivních aktivit a programů speciálně zaměřených na jednotlivé rizikové skupiny dětí a mládeže,
- poskytování poradenských služeb a zajišťování poradenských služeb specializovaných poradenských a preventivních zařízení pro žáky, rodiče a pedagogy.

Vztah učitel – žák

Budujeme vzájemnou důvěru mezi učitelem a žákem. Žák ví, že se může na učitele obrátit a bude respektován jeho názor, jeho potřeby. Učitel se zajímá o žáka, podněcuje dialog. Učitel získává důvěru žáka i prostřednictvím budování vztahu s rodinou, sociálním prostředím žáka. Při řešení problémů je učitel otevřen komunikaci s žákem, s rodičem, širší rodinou, ostatními pedagogy, výchovným poradcem atd. Na základě dosažení dohody o společných cílech a postupech **dochází k celkové a jednotné podpoře žáka.**

Skupinová práce

Žáci značnou část vyučování spolupracují, ve dvojicích, ve skupinách, ve skupinách napříč třídami. Učitel věnuje pozornost spolupráci ve skupinách, podporuje naslouchání, zapojení všech členů skupiny, reflektuje s žáky skupinovou práci a podporuje tak rozvoj kompetencí **týmové práce, řešení konfliktu** (učitel podporuje odpovědnost žáka za řešení konfliktu). Žáci se učí vést diskuzi, vyjadřovat své názory, naslouchat druhým a vhodným způsobem reagovat na kritiku. Jednou z možností je například vedení komunitního kruhu, ve kterém má každý právo **diskutovat** na základě pravidel diskuse, **sdílet** své pocity, obavy, radosti, zážitky, podněty k životu třídy, klást otázky.

Projektové vyučování a celoškolní projekty

V rámci projektů se žáci mohou blíže seznámit s děním kolem sebe a aktuálními tématy. Umožňuje intenzivní spolupráci jednotlivců, skupin, celých tříd apod. Celoškolní projektový den navíc podporuje spolupráci žáků napříč třídami a napříč ročníky. Žáci se navzájem poznávají a dokáží spolupracovat starší s mladšími. Je to podstatný prvek prevence šikany starších žáků vůči mladším.

Individualizované hodnocení, slovní hodnocení, sebehodnocení, zpětná vazba skupiny

Žáci dostávají komplexní zpětnou vazbu od učitele. Jsou informováni o svém pokroku i nedostacích. Je oceňováno úsilí žáka a míra jeho pokroku bez srovnávání s výkonem ostatních. Je podporován jeho individuální talent a zájem. Diferenciace výuky může probíhat prostřednictvím práce ve skupinách podle zaměření žáka. Pomáháme žákovi vybudovat si důvěru v sebe, ve vlastní síly, pozitivní vztah k okolnímu světu.

Komunikace s rodiči, veřejností

Učitelé nabízejí všem rodičům možnost individuální konzultace. Rodiče mají také možnost navštívit i výuku. Komunikaci staví škola jako jednu ze svých priorit na všech úrovních a rozmanitými kanály (osobní, mail, telefon, školní systém EduPage, webové stránky, média, atd.)

Rodiče budou o programu informovat především třídní učitelé na třídních schůzkách. Informovanost bude zaměřena zejména na oblast prevence užívání návykových látek a šikany.

Rodiče každého žáka obdrží informace, které budou obsahovat nezbytná telefonní čísla a adresy. Pokud rodiče projeví zájem, rádi pro ně zajistíme alespoň jeden seminář nebo besedu s odborníkem. Na jejich dotazy a připomínky budeme zpětně reagovat.

Pedagogická diagnostika

Učitel věnuje pozornost žákům, registruje signály o možném problému žáka a hledá příčiny a vhodné formy nápravy. Pokud je třeba, spolupracuje s rodiči, výchovným poradcem a metodikem prevence, který se zapojí do diagnostického a terapeutického procesu. Případně je využíváno dalších odborných institucí (PPP aj.)

Řešení přestupků

Porušování školního řádu, týkajícího se držení, distribuce a užívání návykových látek v prostorách školy, je klasifikováno jako hrubý přestupek a jsou vyvozeny patřičné sankce. Jsou sledovány i další rizikové chování – ubližování, násilí, vandalismus, rasismus, vulgarismus atd. Při jejich zjištění jsou navržena cílená opatření. V případě, řešení se přistupuje k následujícímu:

1. individuální pohovor se žákem
2. jednání s rodiči na úrovni výchovné komise
3. doporučení kontaktu s odborníky
4. v případě nezájmu rodičů uvědomění sociálního odboru, oddělení péče o dítě
5. v případě dealerství či dalších závažných situací oznámení Policii ČR, MěÚ Litvínov

Zveřejnění informací

Informace budou zveřejňovány na nástěnce umístěné v budově školy. Informace obsahují důležitá telefonní čísla a adresy (linky důvěry apod.) a další informace, které se vztahují k tématům zařazeným do Minimálního preventivního programu, zásady první pomoci při výskytu šikany. Na výběru témat umístěných na nástěnce se mohou žáci sami podílet.

Program bude dále zveřejňován na školních webových stránkách či školním informačním systému EduPage.

2. Personální zajištění prevence

Výchovný poradce

1. poskytuje poradenskou činnost pro rodiče a žáky při volbě povolání (např. informace o jednotlivých typech škol, požadavcích a předpokladech přijetí, seznamuje žáky

- s organizací přijímacího řízení ve středních školách a konzervatořích, provádí tisk a kontrolu přihlášek ke studiu, vydává žákům Zápisové lístky a vede jejich evidenci, zajišťuje pro žáky besedy, odborné přednášky a exkurze, poskytuje individuální konzultace pro žáky a jejich rodiče, vyhodnocuje výsledky přijímacího řízení
2. zabývá se řešením výchovných problémů žáků a provádí konzultace se zákonnými zástupci žáků při výchovných problémech. Při jejich řešení spolupracuje s vedením školy, třídním učitelem a členy školního poradenského pracoviště
 3. spolupracuje se školním koordinátorem prevence sociálně patologických jevů při sledování záškoláctví, zneužívání návykových látek a ostatních sociálně patologických jevů (př. šikana) a navrhuje nápravná opatření
 4. ve spolupráci s třídními učiteli věnuje pozornost nadaným a talentovaným žákům a navrhuje další péči o ně
 5. podílí se spolu se speciálním pedagogem a školním psychologem na péči o žáky se speciálními vzdělávacími potřebami
 6. spolupracuje s úřadem práce, odborem sociální péče, poradenskými zařízeními, zdravotními a dalšími institucemi
 7. pomáhá při řešení konfliktních situací ve škole (rodiče-učitel, učitel-žák, žák-žák)
 8. vede písemné záznamy ze všech jednání v rámci činnosti výchovného poradce

Metodik prevence

1. vyhledává a orientačně šetří žáky s rizikem či projevy sociálně patologického chování, poskytuje poradenskou službu těmto žákům a jejich zákonným zástupcům, případně zajišťuje péči odpovídajícího odborného pracoviště
2. ve spolupráci s třídními učiteli se zabývá varovnými signály spojených s možností rozvoje sociálně patologických jevů u jednotlivých žáků a tříd a sleduje úroveň rizikových faktorů
3. koordinuje aktivity školy zaměřených na prevenci záškoláctví, závislosti, násilí, vandalismu, sexuálního zneužívání, zneužívání sektami, nekriminálního a kriminálního chování, rizikových projevů sebepoškozování a dalších sociálně patologických jevů
4. spolupracuje s orgány státní správy a samosprávy, které mají v kompetenci prevenci sociálně patologických jevů (poradenská, terapeutická, preventivní, krizová a další zařízení)
5. kontaktuje odpovídající odborné pracoviště v případě akutního výskytu sociálně patologických jevů
6. zajišťuje preventivní programy pro třídní kolektivy v oblasti sociálně patologických jevů
7. ve spolupráci s výchovným poradcem se podílí na řešení výchovných problémů žáků
8. vede písemné záznamy o obsahu činnosti a navržených opatřeních

Pedagogové:

Věnují se v rámci výuky rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, učí podle principů a metod v rámci koncepce školy. Provádějí průběžnou diagnostiku žáků a třídy, na pedagogických radách vzájemně hodnotí uplynulé období, konzultují případné problémy, navrhuji opatření. Třídní učitel je v kontaktu s rodiči žáků své třídy prostřednictvím třídních schůzek, osobních setkání a dalších možností komunikace.

Ředitel školy:

Sleduje efektivitu prevence rizikového chování. Sleduje problémy v kontextu celé školy a dělá personální a organizační opatření ke zlepšení vzájemného soužití ve škole.

Ke zjištění aktuálního stavu rizikového chování ve škole jsou využívány dotazníkové metody, práce třídních učitelů a připomínky žáků školního parlamentu.

3. Potřeba strategie

Škola nepřijímá zodpovědnost za výchovu ke zdravému životnímu stylu. Škola rodičům jen pomáhá v rozvoji dítěte jeho vzděláváním a socializací ve skupině dětí. Prevence založená ve společnosti předpokládá řadu spolupracujících složek. Vedle rodiny, škol a školských zařízení jsou to orgány sociálně právní ochrany dětí, zdravotnická zařízení, místní samosprávy, poradenské instituce ve školství, duchovní sdružení, policie, kulturní střediska, zájmové organizace, podnikatelské subjekty apod. Škola usiluje o integraci primárně preventivních aktivit, které sama poskytují, se službami specializovaných zařízení.

Za problémy v oblasti primární prevence u dětí/žáků a mládeže jsou považovány:

- nechuť pedagogů vyvíjet aktivity, které nepřinášejí okamžitý viditelný výsledek
- nedostatečné využití stávající legislativy
- nedostatečná ochrana dětí/žáků před alkoholem a pasivním kouřením v rodině a na veřejnosti
- vysoká společenská tolerance k legálním drogám
- mobilní telefony, internet
- liberalizace drogové politiky
- absence pocitu zodpovědnosti za vlastní zdraví
- podceňování primární prevence
- prevence pouze ve škole, po skončení vyučování nemožnost postihu, nekontrolovatelnost žáků
- prevence jen ve školách, absence prevence v rodinách
- neodbornost pedagogů v dané oblasti (absence právního vědomí)
- nedostatečné pravomoci školních metodiků prevence

4. Cíle strategie (viz. MPP)

a) Dlouhodobé:

Základními cíli strategie primární prevence rizikového chování mohou být:

- výchova ke zdravému životnímu stylu
- rozvoj a podpora sociálních kompetencí

b) Střednědobé:

- zapojování rodin do života škol
- pravidelné zapojování do grantového systému prostřednictvím vlastních projektů
- vytvoření a podpora systému víceletého financování pro oblast primární prevence rizikového chování

Cílem působení v oblasti prevence rizikového chování je dítě odpovědné za vlastní chování a způsob života v míře přiměřené jeho věku

- s posílenou duševní odolností vůči stresu, negativním zážitkům a vlivům
- schopné dělat samostatná (a pokud možno správná) rozhodnutí
- přiměřenými sociálně psychologickými dovednostmi
 - schopné řešit, případně schopné nalézt pomoc pro řešení problémů
 - s vyhraněným negativním vztahem k návykovým látkám
 - podílející se na tvorbě prostředí a životních podmínek.

c) Krátkodobé:

- zmapování potřeb v oblasti primární prevence
- finanční podpora škol preventivní strategie

Prevence rizikového chování zahrnuje především aktivity v oblastech prevence:

- násilí a ubližování, kyberšikana
- záškoláctví,
- kriminality, delikvence, vandalismu aj. forem násilného chování,
- ohrožení mravnosti a ohrožování mravní výchovy mládeže,
- xenofobie, rasismu, intolerance a antisemitismu,
- užívání návykových látek (vč. opomíjeného alkoholu a kouření), anabolik, medikamentů a dalších látek,
- netolismu (virtuálních drog) a patologického hráčství (gambling),
- diváckého násilí.
- komerčního sexuálního zneužívání dětí,
- syndromu týraných a zneužívaných dětí
- sekt a sociálně patologických náboženských hnutí.

5. Vymezení cílové skupiny

Strategie je zaměřena na všechny žáky 1. -9. ročníku základní školy, se zvláštním přihlédnutím k dětem ze sociálně slabšího a málo podnětného rodinného prostředí, dětem s nedostatečným prospěchem a s některými typy specifických vývojových poruch chování.

U pedagogů je další vzdělávání zaměřeno na celý tým.

Do systému informování jsou zapojeni všichni rodiče. Zvláštní pozornost je věnována rodičům dětí/žáků, u kterých se vyskytly negativní jevy např. ubližování.

6. Způsob realizace

Základními kompetencemi prevence v rámci podpory zdraví a zdravého životního stylu jsou:

- zvyšování sociální kompetence – rozvíjení sociálních dovedností, které napomáhají efektivní orientaci v sociálních vztazích, odpovědnosti za chování a uvědomění si důsledků jednání
- posilování komunikačních dovedností – zvyšování schopnosti řešit problémy, konflikty, adekvátní reakce na stres, neúspěch, kritiku
- vytváření pozitivního sociálního klimatu – pocitu důvěry, bez nadměrného tlaku na výkon, zařazení do skupiny, práce ve skupině vrstevníků, vytvoření atmosféry pohody a klidu, bez strachu a nejistoty
- formování postojů ke společensky akceptovaným hodnotám – pěstování právního vědomí, mravních a morálních hodnot, humanistické postoje apod.

Klíčové vyučovací oblasti jsou:

- oblast přírodovědná (např. biologie člověka, fyziologie, biologické účinky drog atd.)
- oblast zdravého životního stylu (např. výchova ke zdraví, osobní a duševní hygieně, podmínky správné výživy, volný čas apod.)
- oblast společenskovední (proces socializace jedince, užší a širší společenské prostředí, jedinec ve vzájemné interakci se sociálním prostředím apod.)
- oblast rodinné a občanské výchovy (postavení rodiny ve společnosti, vedení domácnosti, správná výživa, zdravý vývoj a příprava na život, formy komunikace, zvyšování sociální kompetence dětí a mládeže, atd.)
- oblast sociálně právní (právní aspekty drog, práva dítěte, význam a cíle reklamy apod.)
- oblast sociální patologie (postoj společnosti ke zneužívání drog, delikventní chování, kriminalita, xenofobie, šikanování, rasismus apod.)

Preventivní témata jsou nejčastěji frekventována ve všech předmětech, projektových dnech, třídnických hodinách a na akcích školy.

7. Znalostní kompetence žáků

1. – 5. ročník

- ✓ žáci dokáží pojmenovat zdravotní rizika spojená s kouřením, pitím alkoholu, užíváním drog, zneužíváním léků
- ✓ znají jednoduché způsoby odmítání návykových látek
- ✓ znají hodnotu zdraví a nevýhody špatného zdravotního stavu
- ✓ mají vědomosti jak udržovat zdraví a o zdravém životním stylu
- ✓ mají právní povědomí v oblasti rizikového chování

6. – 9. ročník

- ✓ žáci mají povědomí o zdraví jako základní lidské hodnotě
- ✓ znají činnosti, které jsou vhodné z hlediska zdraví zařadit do denního režimu, osvojují si zdravý životní styl
- ✓ podrobně znají zdravotní a sociální rizika návykových látek a argumenty ve prospěch zdraví
- ✓ znají zákony omezující kouření, požívání alkoholu a zákony týkající se užívání a šíření drog
- ✓ umí komunikovat se službami poskytujícími poradenskou pomoc
- ✓ umí pojmenovat základní mezilidské vztahy
- ✓ umí rozpoznat projevy lidské nesnášenlivosti
- ✓ ví na koho se obrátit v případě, že někdo ohrožuje nebo poškozuje jeho práva
- ✓ mají povědomost o tom, že každé jednání, které ohrožuje práva druhých (šikana, násilí, zastrašování aj.), je protiprávní
- ✓ znají základní způsoby odmítání návykových látek ve styku s vrstevníky

8. Metody a formy, jakými budou dílčí aktivity řešeny

Program je zaměřen na:

- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a učiteli
- zvyšování zdravého sebevědomí žáků
- zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti
- vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou a přijímání těchto jevů

- nácvik vzájemné úcty, sebeúcty a důvěry
- rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty (například formou komunitního kruhu)
- rozvoj schopnosti klást otázky, umění vyjádřit svůj názor, umění říci „ne“
- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- osvojování a upevňování základních návyků – hygiena, životospráva, sdělení základních informací z oblasti prevence experimentování s alkoholem a cigaretami
- základy etické a právní výchovy
- zaměření pozornosti na včasné odhalování specifických poruch učení nebo i jiných postižení
- všestranný rozvoj osobnosti žáka
- soustředěnost na včasné diagnostikování soc.-patologických problémů ve třídních kolektivech
- důraz na spolupráci s rodiči
- široká nabídka volnočasových aktivit
- ekologická výchova
- návštěvy filmových a divadelních představení, koncertů, besed apod. Účast v soutěžích výtvarných, sportovních, zdravotnických, dopravních atd. jako v předchozích letech

9. Vyhodnocení preventivní strategie

Školní metodik prevence povede průběžné záznamy, s jejichž výsledky bude pravidelně seznamovat vedení školy, ostatní pedagogické pracovníky a rodiče žáků.

Vyhodnocení se týká věcné podstaty realizace jednotlivých akcí a aktivit, dává přehled o počtech účastníků, finančních nákladech, schopnosti realizovat jednotlivé programy apod.

Vyhodnocení výsledků uskutečňovaného procesu změn

- zhodnocení psychosociálního klimatu ve škole, kázně a případně i prospěchu žáků
- zhodnocení posunu v postojích a hodnotových systémech dětí
- zhodnocení výskytu rizikového chování ve škole

Proces změn bude vyhodnocován průběžně a trvale pomocí prostředků poskytujících zpětnou vazbu. Dotazníky pomohou objevit slepé uličky, selhání nebo nereálné nároky programu, což lze poté napravit vypracováním upravené verze pro další období.

Závěr

Školní preventivní strategie v této podobě je výsledkem upravování, zkoušení a zdaleka se nedá považovat za definitivní. Na základě zkušeností z každého školního roku hledáme tu nejefektivnější cestu, která vede ke zkvalitnění vlivu na naše žáky.